

Список використаних джерел

1. Біла І. Вибори–2019: популізм стає міною уповільненої дії (огляд преси). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29646070.html>
2. Боровик О. Виклики та загрози російської пропаганди для Сумщини напередодні виборів президента України. URL: <http://spec-kor.com.ua/news/problems/2940-vyklyky-ta-zahrozy-rosiiskoi-propahandy-dlia-sumshchyny-naperedodni-vyboriv-prezydenta-ukrainy.html>
3. Вовчук Х. Захід про перемогу Зеленського: новий тип популізму, стрибок у невідоме і тест на обіцянки. URL: <https://tyzhden.ua/World/229453>
4. Джудіс Джон Б. Великий вибух популізму. Як економічна криза змінила світову політику. Переклад з англійської Наталії Палій. Харків: КСД, 2017.
5. Крізі Ганспетер. Випробування популізмом: у чому особливість ситуації у Східній Європі. URL: <https://voxukraine.org/uk/viprobuvannya-populizmom-u-chomu-osoblivist-situatsiyi-u-shidnij-yevropi/>
6. Передвиборна програма Олександра Ващенко. URL: https://lb.ua/news/2019/02/12/419527_peredviborna_programa_oleksandra.html
7. Популізм у світі і вибори. У чому особливості популізму в Україні? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29759648.html>
8. Терещенко Д. Поєднати неможливо: визначення популізму. URL: <https://spa.ukma.edu.ua/populism-definition/>
9. Чуніхіна С. Новый украинский популизм. О чем сказал и промолчал Владимир Зеленский в своей инаугурационной речи URL: <https://focus.ua/opinions/429431-novyj-ukrainskij-populizm-o-chem-skazal-i-promolchal-vladimir-zelenskij-v-svoej-inauguracionnoj-rechi.html>
10. Центральна виборча комісія. Вибори Президента України 2019. Підтримка лідера в регіонах. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp313pt001f01=720.html>

*Боровський Олексій Олександрович, кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри галузевої соціології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Завдання стратегічних комунікацій у межах реалізації національних інтересів

Реалізація завдань стратегічних комунікацій в межах реалізації національних інтересів сприятиме реалізації законів та механізмів соціальної взаємодії соціальних суб'єктів, формуванню керованого якісного комунікаційного простору публічного управління для забезпечення потреб органів влади та інститутів громадянського суспільства в експертно-аналітичному забезпеченні та супроводженні прийняття суспільно значимих управлінських рішень. Іншими словами – сприятиме формуванню суспільної думки щодо державного управління. Механізмом досягнення даних завдань виступатимуть аналіз проектів державних політик та підготовка пропозицій стосовно їх реалізації, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів.

Реалізація комплексної стратегії розвитку національної системи стратегічних комунікацій в Україні (як далі продовжує послідовно доводити вчена Т.Сивак) допоможе керівництву країни у створенні єдиного керованого центру вироблення смислів, меседжів та наративів, концепцій доктрин і практик державного управління, в цілому сприятиме підвищенню ефективності управління динамічними соціальними системами. Реалізація стратегічних комунікацій створює для Президента України непересічну можливість до об'єднання розрізнених елементів в єдину, несуперечливу, вертикально інтегровану систему. Реалізація даної системи стратегічних комунікацій виступатиме якісною відповіддю на нові

виклики сучасності в найбільш важливих сферах життєдіяльності, стане вагомим важелем у побудові сильної, розумної та ефективної держави. Перспективи діяльності органів державного управління щодо становлення та розвитку повноцінної дієвої системи стратегічних комунікацій в Україні зводяться до необхідності формування єдиної цілеспрямованої державної інформаційно-комунікаційної політики, здатної адекватно реагувати та впливати на інформаційно-психологічні загрози і сприяти формуванню міжнародного іміджу України [Див.: 1]. Додамо, що науковець окреслює завдання стратегічних комунікацій на рівні політичному, поєднуючи сферу політики та соціології, акцентуючи увагу на тому, що політична комунікація знаходиться у нерозривному зв'язку із соціально обумовленими нормами та динамічними соціальними системами в цілому.

У свою чергу, дослідник В. Ліпкан, формулюючи завдання стратегічних комунікацій, стверджує, що «нові соціальні відносини зумовили необхідність у пошуку нового інструментарію, за допомогою якого уможливорюється організація узгодженої взаємодії суб'єктів державного управління та інститутів громадянського суспільства щодо цілепокладання, прогнозування, планування та програмування соціально-економічного розвитку держави. Таким адекватним комплексним інструментарієм державного управління в умовах актуалізації нових викликів інформаційно-комунікаційному простору виступає система стратегічних комунікацій» [2].

Основними складовими елементами системи стратегічних комунікацій В. Ліпкан вбачає:

- 1) *інтераціоналістський блок*: публічна дипломатія; залучення ключового лідера; зв'язки зі ЗМІ, з органами державної влади, з громадськістю, внутрішня комунікація;
- 2) *інформаційно-психологічний блок*: інформаційні, психологічні, спеціальні операції;
- 3) *технічний блок*: кібернетична безпека, протидія в електромагнітному просторі;
- 4) *військовий блок*: блок військового та цивільно-військового співробітництва; документування подій, безпека операцій, заходи активного впливу.

Для науковця є незрозумілою позиція вищого керівництва держави щодо: 1) скасування Доктрини інформаційної безпеки України; 2) неприйняття у затверджені Урядом терміни (30 липня 2015 р.) Міністерством інформаційної політики Концепції інформаційної безпеки у той час, коли проти України задіяний весь арсенал стратегічних комунікацій щодо унеможливлення нею реалізації національних інтересів, зокрема здійснюються широкомасштабні інформаційно-психологічні операції системного характеру, ведеться пропаганда, застосовуються різноманітні залякування, показ дій військ, проводяться спеціальні операції щодо ліквідації певних ключових лідерів, залучаються ключові лідери для дестабілізації і формування зневіри до влади України тощо. Вимушений визнати, що Україна не виробила системної стратегії державної комунікаційної політики [3].

Серед завдань та викликів, які стоять перед Україною – інформаційна безпека, як вислід – завдання стратегічних комунікацій політичного управління – боротьба з кібертероризмом як елементом дестабілізації стратегічних комунікацій.

Однією з характерних рис визначень інформаційного тероризму є те, що в переважній більшості в них згадується тільки один аспект інформаційної безпеки, а саме пов'язаний із засобами оброблення інформації, що звужує поняття інформаційного тероризму, тим самим обмежуючи сферу правового регулювання, що не сприяє ефективній співпраці держав у справі боротьби з інформаційним тероризмом [2].

Як вислід, одним із першочергових стратегічних завдань у межах реалізації національних інтересів є запобігання та боротьба з інформаційним тероризмом (кібертероризмом), що негативно впливає на систему цінностей громадян України, формує негативні стереотипи поведінки споживачів інформації в мережі та спотворює механізми соціальної взаємодії індивідів. Проблема запобігання кібертероризму є складовою Державного стратегічного документу «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013–2020)».

Науковець В. Топчій пропонує розуміти під кібертероризмом «навмисну мотивовану атаку на інформацію, що обробляється комп'ютером, комп'ютерну систему або мережу, яка пов'язана з небезпекою для життя і здоров'я людей або настанням інших тяжких наслідків, якщо такі дії вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокування військового конфлікту» [4].

Викладене вище дає підстави розглядати одним із завдань стратегічних комунікацій (в контексті гарантування реалізації національних інтересів) і стратегію корпоративної соціальної відповідальності. Остання передбачає усвідомлення кожним учасником / послуговувачем соціальних мереж (творців контенту та аудиторію, яка сприймає інформацію з мережі, а також тих, хто активно коментує інформацію, реагує на неї, тобто тих, хто також таким чином творить інформацію) своєї відповідальності перед соціумом за кожне «публічне» (відкрите) повідомлення (чи реакцію на новину), яка може спровокувати подальше обговорення (публічний дискурс) проблемного питання.

«Інтернет сприяє розвитку процесу символічного обміну, при якому індивідуальне саморозуміння індивідів опосередковується символічними матеріалами з різних джерел. Ключовими для організації є відносини «людина – людина», «людина – група». Головним регулятором є прийняті в групі норми поведінки. У випадку з мережними спільнотами, ці відносини опосередковані формами організації засобів кіберспілкування – інтерфейсами та власноруч створюваними візуальними і символічними образами. Істотну роль в інтеракціях відіграють шкала престижу й лідерство. Такі середовища можуть виникати для утворення неформальних компонентів організацій, що задовольняють соціальні потреби індивіда – вони дозволяють регулювати його поведінку через локальну громадську думку. Традиційні методи управління тут малоефективні. Єдиний метод впливу – через включення в ширшу культурну систему і через це – на мотиви та настановлення» [5, с. 190].

В Україні ще не розроблені нормативно-правові акти, що регулюють інформаційний тероризм. Але головною зброєю у боротьбі з цією загрозою залишається законодавство, яке потребує подальшого вдосконалення. Якщо зазначати про міжнародні правові акти в цій сфері, то першим і головним документом, в якому йде про боротьбу з кіберзлочинністю, є Європейська конвенція 2001 року. Цей документ націлено на здійснення загальної політики з питань кримінального права, метою якої є захист суспільства від кібертероризму шляхом прийняття потрібних законодавчих актів, а також за допомогою розширення міжнародного співробітництва. В українському законодавстві навіть немає такого виду злочину, як кібертероризм. Тому найбільш дієвим напрямом (на думку В. Топчія) у вирішенні комплексної проблеми протидії кіберзлочинності у наш час є міжнародне співробітництво правоохоронних органів у сфері інформаційної безпеки на основі узгодження національного та міжнародного законодавства [4]. А також додамо, що артикулювання проблеми кібертероризму та розгляд боротьби з цим негативним інформаційним явищем у системі завдань стратегічних комунікацій щодо гарантування національної безпеки – важлива складова соціальної відповідальності владної верхівки перед громадянами України та самих громадян перед самими собою та соціумом, в якому вони виступають активними учасниками.

Список використаних джерел:

1. Сивак Т. Суспільна потреба у підготовці фахівців зі стратегічних комунікацій в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://stratcom.co.ua/suspilna-potreba-u-pidgotovtsi-fahivtsiv-zi-strategichnih-komunikatsij-v-ukravini/>
2. Попова Т. В., Ліпкан В. А. Стратегічні комунікації: словник. К. : ФОРМ О. С. Ліпкан, 2016. 416 с.
3. Ліпкан В.А. Поняття та структура стратегічних комунікацій на сучасному етапі державотворення [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lipkan.com/ponyattya-tastruktura-strategichnih-komunikatsij-na-suchasnomu-etapi-derzhavotvorenniya/>

4. Топчій В. В. Кібертероризм в Україні: поняття та запобігання кримінально-правовими та кримінологічними засобами [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo06/part_3/16.pdf
5. Матвєєва О. В. Кібертероризм у контексті сучасних маргінальних процесів. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 103 (Ч. I). 2011. С. 184–190.

*Prof. Olexiy Haran,
National University of Kyiv Mohyla Academy
Petro Burkovskiy,
Democratic Initiatives Foundation*

Ambivalence of public opinion as the base for populism in the 2019 presidential campaign

On the eve of the official presidential campaign in 2019 several polls were conducted by the Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation (DIF) in cooperation with the Razumkov Center and Kyiv International Institute of Sociology.

In May 2018 majority of Ukrainians (62%) thought that country needed new political leaders (27% of citizens had an opposite opinion). Interestingly, the highest demand for new leaders was in the Western regions (78%), the lowest, although still high – in the southern regions (46%). The central and eastern regions were in between, there around 60% of citizens were looking for the new leaders [1].

The leadership qualities demanded by people were: ability to resist corruption (54%), honesty (46%), and willingness to protect people's interests (45%). Additionally, patriotism and a clear action plan were important (22% of respondents), as well as education, professionalism (16%) and genuine leadership skills (15%) [1].

These figures were mirrored by scale of distrust toward established politicians: in August 2018 the negative balance started from -23% for Anatoliy Hrytsenko and -25% for Volodymyr Zelenskyi to -45% for Yulia Tymoshenko and -68% for Petro Poroshenko.

The majority of citizens (66%) believed that Ukraine needed new political leaders. Twenty-nine percent saw specific individuals as being new political leader. In an open question where respondents were asked to name a leader they would like to see, three such leaders were identified: Svyatoslav Vakarchuk (8%), Volodymyr Zelensky (6%) and Yevhen Murayev (6%) [2].

On the other hand, 54% of Ukrainians would support the prospect of civic activists running for the Verkhovna Rada. 46% of respondents said they positively viewed possibility of civil activists' participation in politics, because they believed that activists could make difference and transform national politics [2].

However, when in August 2018 we asked why people prefer certain candidate, the most frequent answers were: attractive personality of candidate (whatever it means for 36% of people) and sharing same views and ideas (also 36%). These were different motives if compared to demands to the new leaders [2].

In general, social fatigue, associated with low trust in establishment, in power institutions and well and ill-known political leaders exploded in outstanding popularity of populists. It appeared that the strong public demand for the alternative politics was not met by active civil society which could not compete with powerful TV stations controlled by oligarchs. Consequently, the national agenda was dominated by populism, both “old” and the “new” one.